

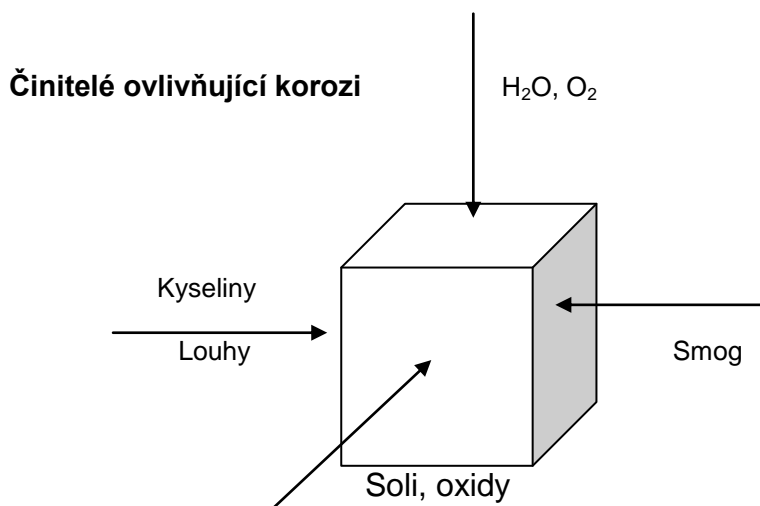
TECHNOLOGIE POVRCHOVÝCH ÚPRAV

Obsah:

1. Definice koroze
2. Rozdělení koroze
3. Ochrana proti korozi
4. Kontrolní otázky

1. Definice koroze

Koroze je rozrušování materiálu vlivem okolního prostředí

2. Rozdělení koroze

a) podle typu prostředí:

- I) Chemická koroze
- II) Elektrochemická koroze

I) Koroze chemická

Probíhá v elektricky nevodivém prostředí. Nejčastěji vzniká jako důsledek ohřevu materiálu (před kováním, tepelným zpracováním, při obrábění, svařování apod)

Nejčastěji jde o oxidaci kovů v prostředí přehřáté páry a při jeho ohřevu. U některých neželezných kovů zamezuje průnik koroze do hloubky materiálu tenká vrstva oxidu, např. zelená patina u mědi, oxidační vrstva u hliníku apod

I

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ochrana: ochranné atmosféry, mazání...

Vliv teploty na průběh chemické koroze

:

- T 200- 250° C ..... vznik viditelné vrstvy oxidů, které zpomalují průběh koroze
- T 600 °C ..... vznik okujů (vrstvy odlišných oxidů)
- T 800 ° C ..... okuje se začínají odlupovat → výrazný nárůst koroze

II) Koroze elektrochemická

Probíhá v elektricky vodivém (vlhkém) prostředí, kde se vyskytnou 2 elektrody s rozdílným elektrochemickým potenciálem.

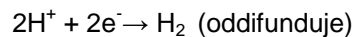
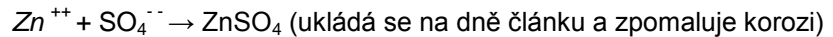
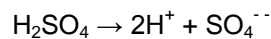
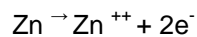
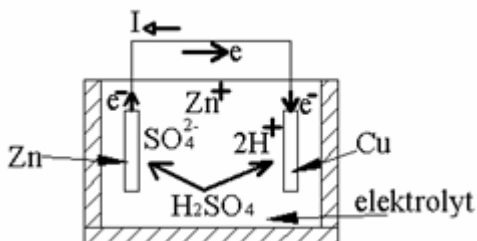
Ušlechtilost kovů (určuje náchylnost ke korozi)

Prvek	Mg	Al	Zn	Fe	Ni	Mo	Sn	Pb	Cu	Ag	Pt	Au
Potenciál	2.37	-1.66	-0.76	-0.44	-0.25	-0.20	-0.14	-0.13	0.34	0.8	1.2	1.5

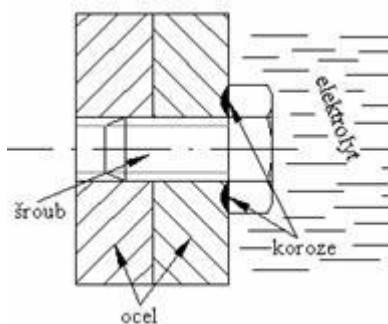
Neušlechtilý prvek

Ušlechtilý prvek

Galvanický článek

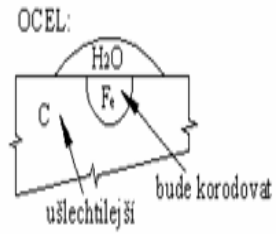
Korozní makročlánek

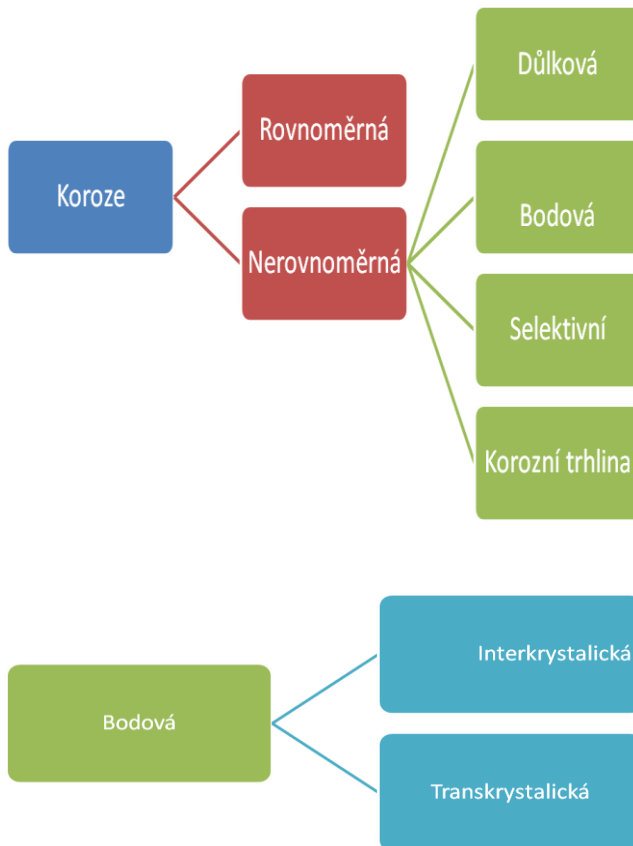
I

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Korozní mikročlánek

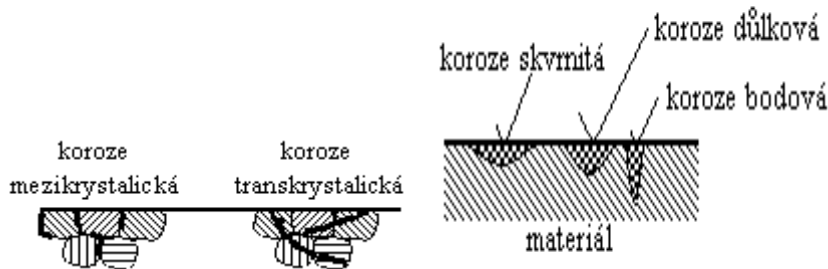

b) podle vzhledu

I

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

c) podle vlivu prostředí

- I) atmosférická korozie
- II) korozie v kapalinách
- III) půdní korozie
- IV) vlivem mechanického namáhání at
- V) vibrační korozie
- VI) korozní praskání
- VII) korozní únava
- VIII) korozie bludnými proudy

I) Atmosférická korozie

Probíhá pod tenkou vrstvou vody, ve které jsou rozpuštěny složky atmosféry (SO_2 , CO_2 , CO ...). Ovzduší obsahuje určité procento vody, která způsobuje vznik **elektrochemické korozie**.

Stupně agresivity prostředí:

C1	velmi nízká	vytápěné budovy s čistou atmosférou (školy, obchody, kanceláře...)
C2	nízká	nevytápěné budovy s možností kondenzace par (sklady, haly...)
C3	střední	města s nízkým znečištěním SO_2 , provozy se zvýšenou vlhkostí (prádelny, výroby potravin...)
C4	vysoká	průmyslová města, přímořské oblasti s nízkou koncentrací solí, chemické provozy, plavecké stadiony...)
C5-I ...	velmi vysoká - průmyslová	průmyslové prostředí s vysokou agresivitou a trvalou kondenzací
C5-M ..	velmi vysoká - přímořská	přimořská zařízení s vodou s vysokou koncentrací solí, trvalá kondenzace a vysoké znečištění prostředí

Úbytek hmotnosti materiálu na jednotku plochy v 1. roce působení prostředí (nelegovaná ocel)

C1.....	< 0.1 g/m ²
C3	10 – 220 g/m ²
C5.....	650 – 1 500 g/m ²

Úbytek tloušťky v 1. roce působení prostředí (nelegovaná ocel)

C1.....	< 1.3 μm
C3.....	25 – 50 μm

I

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

C5..... 80 – 200 μm

II) Koroze v kapalinách

Agresivita kapalina je závislá na stupni pH, množství rozpuštěných plynů, rychlosti proudění, teplotě apod.

Nejvíce zatížená zařízení: vodní přístroje, čerpadla, vodovodní potrubí apod.

Stupně agresivity:

Im1..... sladká voda

- vodní stavby, elektrárny...

Im2..... mořská nebo poloslaná voda

- stavidla, plavební komory, plovoucí plošiny...

III) Půdní koroze

Korozi ovlivňuje chemické složení půdy (O_2 , N_2 , H_2O ,...) a geologické složení (písek x jíla).

Stupeň agresivity:

Im3 .... půda

- v zemi uložené nádoby, potrubí, piloty...

IV) Koroze vlivem mechanického namáhání

Ve vrubech, ostrých hranách a na hranicích zrn je nižší elektrochemický potenciál a soustřeďuje se tu i síla na malou plochu $\Rightarrow$ rychlý průběh koroze ve spojení se zhoršením mechanických vlastností.

V) Vibrační koroze

Vzniká při tření oceli s jinými materiály ve vodivém prostředí např. u ložisek vodních turbín (krvácení oceli).
Ochrana: mazání tuhými grafitovými mazivy

VI) Korozní praskání

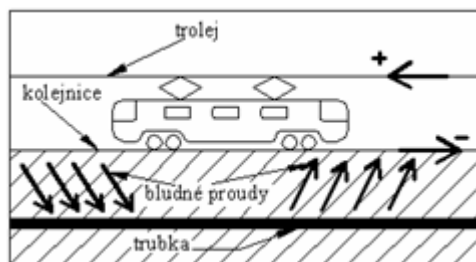
Vzniká při tahovém namáhání ve vodivém prostředí .

VII) Korozní únava

Wöhlerova křivka nemá vodorovnou část $\Rightarrow$ součást praskne při zatížení nižším než je mez únavy.

VIII) Koroze bludnými proudy

Anodická část potrubí se rozpouští (místo, kde proud „vystupuje“ zpět na kolejnici.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

I

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3. Ochrana proti korozi

1) *Vhodná volba materiálu*

Hlediska pro volbu materiálu:

- chemická stálost (plasty, korozivzdorné oceli)
- stálost mechanických vlastností (korozivzdornost, žáruvzdornost)
- vyloučení náchylnosti oceli k určitému typu koroze
- cenové hledisko (vysocelegované oceli navyšují cenu výrobku)

2) *Konstrukční a technologické úpravy*

- zamezení vzniku galvanických makro a mikročlánků
- správná volba dna nádoby
- doplnění přísady na korozi
(s ohledem na agresivitu prostředí a namáhání se přidá určité procento na tloušťku, která zajistí po dobu životnosti konstrukce její spolehlivost)
- Vhodná volba tepelného zpracování
(např. žíháním na odstranění vnitřního pnutí snižší vznik galvanického mikročlánku)

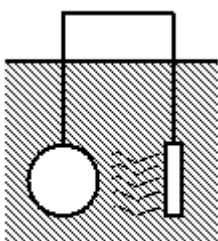
3) *Změna korozního prostředí*

- zmenšením koncentrace škodlivých látek v prostředí (vysušování, úprava průmyslové vody apod.)
- přidáním inhibitorů koroze (látka snižující rychlost koroze)

4) *Elektrochemická ochrana proti korozi*

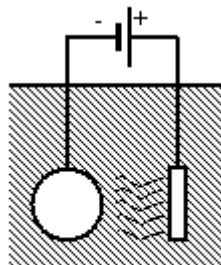
Vytvořením „umělého“ galvanického článku usměrníme tok elektronů tak, aby nedocházelo ke korozi součásti.

a)

chráněný obětovaná
předmět elektroda

b)

chráněný nerozpustná
předmět elektroda

a) Obětovanou anodou – anoda je z kovu s nižším el. Potenciálem

b) Zdrojem vnějšího proudu

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

I

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

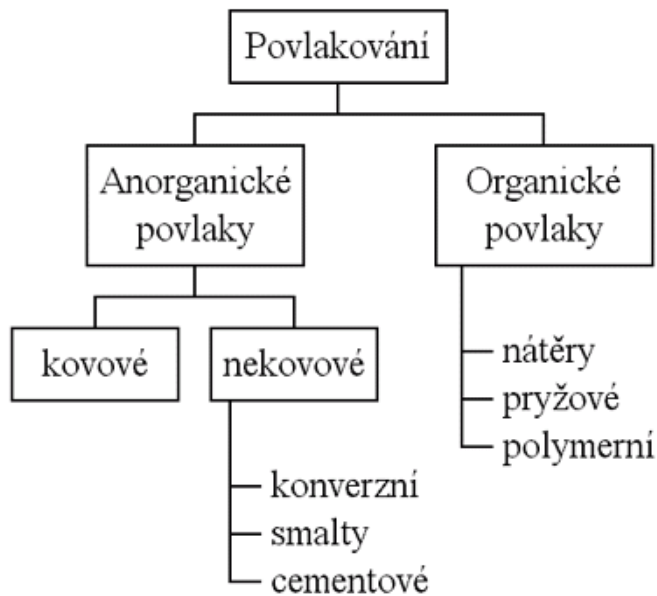
5) Ochrana povlaky

Dělení povlakových materiálů

I)

- a) povlaky plně izolující od korozního prostředí (plasty, smalty, dehty, oxidy...)
- b) povlaky chránící na základě elektrochemické funkce (Al, Zn...)
- c) povlaky obsahující inhibitory koroze (nátěrové hmoty)

II)

Nátěrové hmoty:

A) Podle počtu vrstev

- 1) jednovrstevné
- 2) vícevrstevné
  - a) základní nátěr (obsahuje inhibitory koroze)
  - b) krycí nátěr (estetická funkce)

B) Podle „průhlednosti“

- 1) transparentní (fermeže, laky)
- 2) pigmentové (emaly, barvy, tmely)

C) Podle mechanismu zasychání

- 1) zasychající chemickými pochody (oxidační, poyadické,.....)
- 2) zasychající fyzikálními pochody (odpařování rozpouštědel)
- 3) zasychající fyz. a chem. pochody (epoxidové, polyuretanové, vypalovací barvy...)

D) Podle podmínek zasychání

- 1) schnoucí na vzduchu
- 2) schnoucí za mírně zvýšené teploty
- 3) vypalovací
- 4) vytvrzované zářením
- 5) tavné

I

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

E) Podle podmínek použití

- 1) vnitřní
- 2) vnější
- 3) speciální

F) Podle rozpouštědla nebo pojiva

- A - asfaltové
  - B - polyesterové
  - C - celulozové
  - E - práškové
- atd.

Příprava povrchu před nanášením nátěrové hmoty:

Otryskání (abraziva: písek, struska, broky, litinová drť, slupky ořechů a mandlí...)
Strojní a ruční mechanické čištění
Opalování plamenem
Chemické čištění (moření)
apod.

Složky nátěrových hmot

- 1) Pojivo (např. epoxidová pryskyřice)
- 2) Pigment (nejdražší složka, tvoří barevný odstín)
- 3) Rozpouštědlo
- 4) Plniva (např. kaolín – zlevňuje hmotu)
- 5) Speciální přísady (protipěnicí složky, sušidla, protiplísňové prvky...)

Způsoby nanášení nátěrových hmot

- 1) Nátěr (štětec, váleček)
- 2) Nástřík
- 3) Namáčení
- 4) Navalování (pro tabule plechu)
- 5) Fyzikální metody (např. Komaxit)
- 6) Kataforéza (tekutá barva je přitahována na materiál opačným elektrickým nábojem)

Povlaky plastů

- 1) Termoplasty – PVC, PE, PA, PTFE
- 2) Elastomery - silikonový kaučuk
- 3) Reaktoplasty – epoxidové pryskyřice

I

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

teflonový povlak

Povlaky asfaltu a dehtu

slouží hlavně jako hydroizolace

Povlaky smaltu

Chemický netečný borsilikátový povlak , nealergizující, křehký

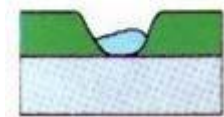
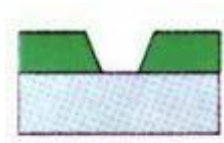
- 1) základní vrstva – slinuté
- tavené
- 2) krycí vrstva – mokvý proces (stříkání, polévání)
- suchý proces (práškové nanášení)

I

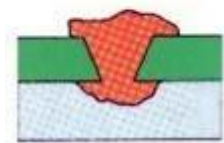
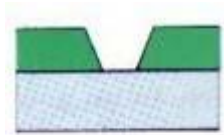
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Povlaky kovů **zinkové povlaky**

Zinek (kov s nižším el. potenciálem) se po poškození zacelí, protože produkt koroze zaplní trhlinu.

cínové povlaky

Cínový povlak (kov s vyšším potenciálem) po poškození ztrácí svou ochrannou funkci. Ocel v místě trhliny bude korodovat dokonce rychleji (vznikne galvanický článek, kde anodu tvoří chráněný materiál).

Nanášení kovových povlaků

1) Galvanické pokovování

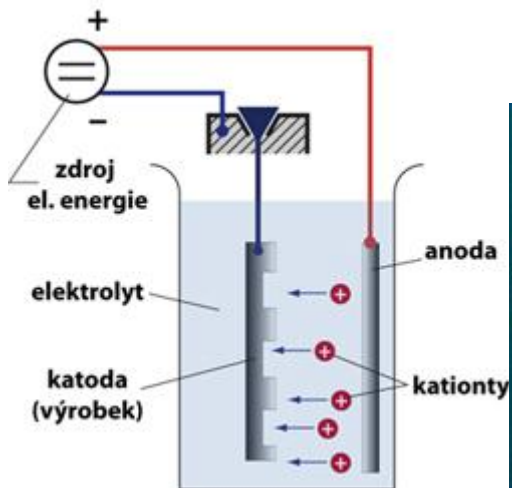
Anoda: plát kovu, který budeme nanášet, nebo olověná elektroda (nerozpustná)

Katoda: součást

Elektrolyt: kyselá nebo alkalická lázeň, případně lázeň obsahující nanášený kov ve formě soli (u nerozpustné elektrody)

I

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

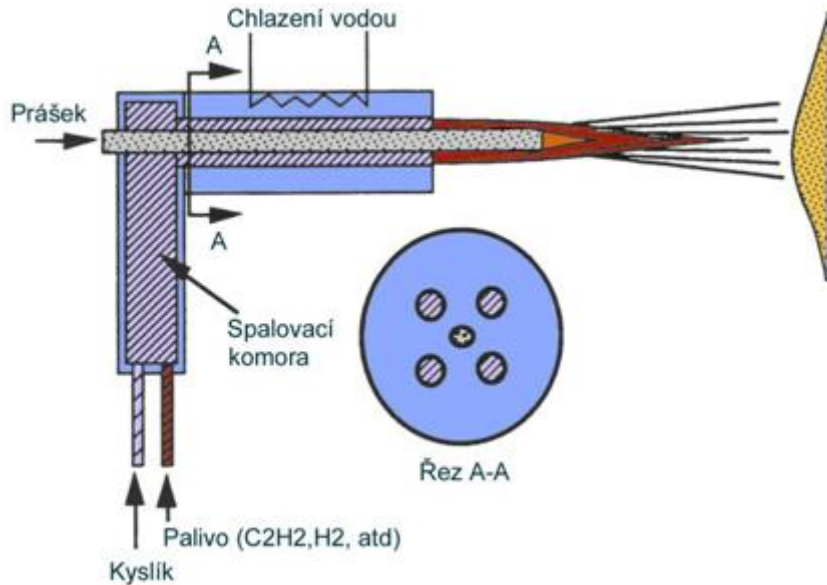

2) Žárový nástřík

Podstata: nanášení roztaveného materiálu na předem upravený (odmaštěný a zdrsňený) povrch

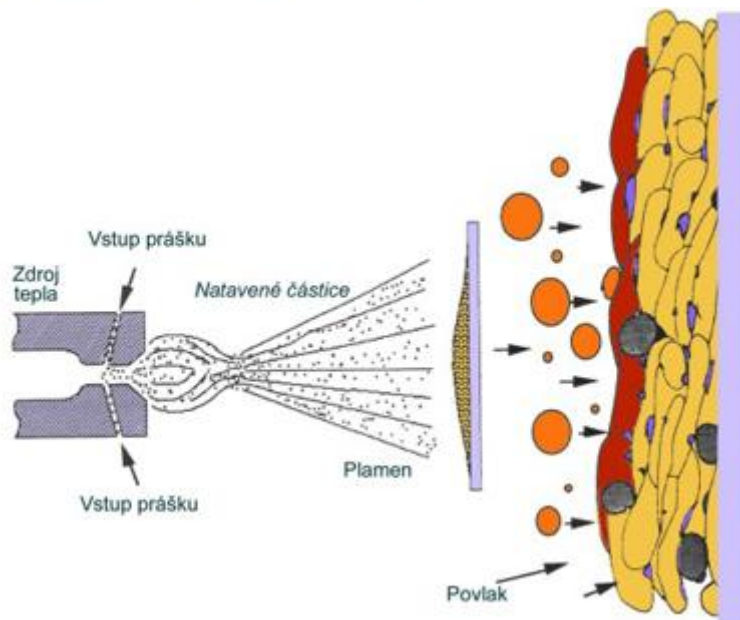
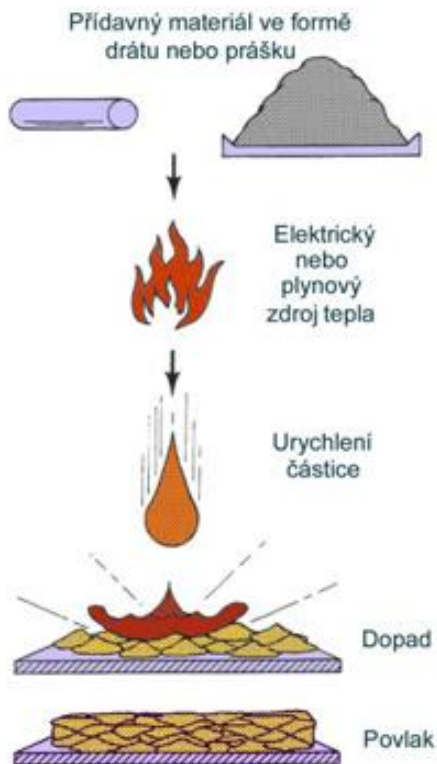
Materiál pro nanášení:

- Čisté kovy
- Slitiny a superslitiny
- Oceli
- Cermety
- Keramika

I

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3) Difuzní nanášení

Využívá schopnosti prvků pronikat do povrchu materiálu vlivem vysoké teploty po dobu několika hodin

A) šerardování – zinkový povlak

T 400°C

B) Chromování

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

I

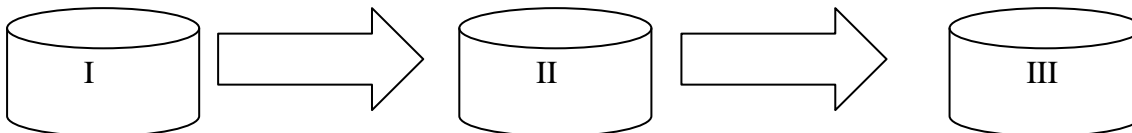
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

T 1 200 – 1350°C

C) Alitování – povlak hliníku
zvýšuje žáruvzdornost ocelí a litin

4) Nanášení ponorem

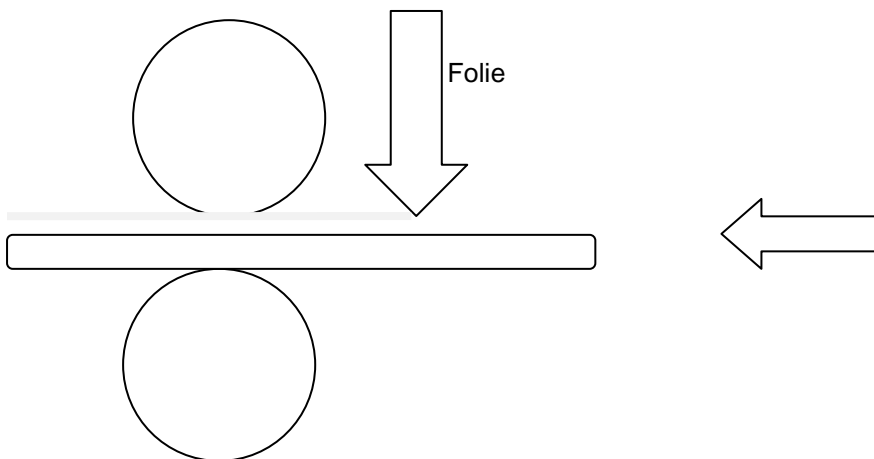
- I..... kyselina
- II..... oplach
- III..... kovová lázeň

Použití: Al, Zn, Sn

5) Plátování

Použití: nanášení folií Al, Cu, Ni, Au, Ag

6) Vakuové pokovování

Podstata: součást s nanášeným kovem je v podtlakovém zvonu. Kov se ve vakuu odpařuje a kondenzuje na studené součásti

I

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

7) Eloxování hliníku

Podstata: elektrolyticky vytvořená vrstvička Al_2O_3 ($t \leq 20 \mu\text{m}$), která je silnější než samovolně vzniklá. Vrstva je pórovitá a dobře přijímá barvu.

Tvrдость:

Al 50 - 70 HV
Ocel 150 – 200 HV
 Al_2O_3 250 – 450 HV

Oblast použití:

- Automobilový průmysl - dekorativní úprava funkčních součástí, vnitřní úprava válců motorů (BMW)
- Spotřební elektronika - pouzdra, obaly spotřebičů, svítilen, DVD, mp3 přehrávačů, fotoaparátů, čipů
- Optoelektronika a laboratorní technika - mikroskopy, spektrofotometry
- Letecký průmysl - konstrukční části letadel
- Sportovní potřeby- součástí jízdních kol, tenisové rakety apod.

Kontrolní otázky:

1. Co je to koroze?
2. Podle jakých hledisek a jak se koroze rozděluje?
3. Co je to korozní mikro a makročlánek?
4. Co je to koroze bludnými proudy a kde se vyskytuje?
5. Jak lze rozdělit způsoby ochrany proti korozi?
6. Jak se rozdělují povlaky?
7. Co víš o nátěrových hmotách?
8. Jak lze nanášet kovové povlaky?
9. Jaké jsou výhody a nevýhody smaltu, plastu...?
10. Jaké materiály lze nanášet žárovým nástřikem?